

7. Розвиток сільського зеленого туризму в Закарпатській області [Електронний ресурс] – Режим доступу https://revolution.allbest.ru/sport/00517759_0.html.
8. Регіонологія туризму: навчально-методичне видання / Д.М. Стеченко, Г.О. Сабадош, А.Г. Охріменко та ін. / за ред. Д.М. Стеченко. – К. : Вид-во «КУТЕП», 2004. - 220 с.
9. Туристично-інформаційний портал «Карпати.інфо» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.karpaty.info>

УДК 338.48:911

Мороз О.
студент 4 курсу, спеціальність «Географія»,
Мукачівський державний університет
П'ятка Н.С.
старший викладач,
Мукачівський державний університет

РОЛЬ СПА-ІНДУСТРІЇ В ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У статті розглянуто основні аспекти становлення та розвитку Спа-індустрії. Проаналізовано походження терміну СПА, філософію СПА та велнес, структурно-функціональну диверсифікацію СПА-бізнесу, діяльність провідних СПА-курортів світу, СПА-дестинації світу.

Ключові слова: СПА-індустрія, СПА-об'єкти, СПА-Асоціації, СПА-курорт, СПА-дестинації.

The main aspects of the SPA-industry formation and development are considered in the article. The origin of the term SPA, the philosophy SPA and wellness, the structural and functional diversification of business, the activities of the leading resorts of the world, SPA-destinaions around the world, are analyzed.

Key words: SPA-industry, SPA-objects, SPA-Association, SPA-resort, SPA-destinaions

На сьогодні з огляду на «екологічність», соціальну спрямованість, значну прибутковість спа-індустрія має суттєві переваги та перспективи розвитку. Швидкий темп життя, стресові ситуації, зростання потоку інформації, несприятлива екологічна обстановка в більшості країн змушує людей звертатися до послуг у спа-індустрії. Нині важливо вести здоровий спосіб

життя і все більша кількість людей прагнуть до цього. У всьому світі безліч ресурсів сприяють розвитку спа-індустрії, у зв'язку з цим розвивається велика кількість нових методів лікування.

Нині СПА-індустрія визначається як лідируючий напрям в лікувально-оздоровчому туризмі. Міжнародний досвід розвитку СПА-індустрії є перспективним для використання в Україні з метою збільшення кількості туристів, метою яких є оздоровлення та лікування.

Географічні дослідження Спа-індустрії допомагають з'ясувати сучасні закономірності її геопросторової організації та вивчити вплив суспільно-географічних передумов та основних чинників на розвиток Спа-курортів у нових глобалізаційних умовах ХХІ ст.

Аналіз наукових джерел у сфері СПА-індустрії свідчить про те, що існують ґрунтовні дослідження щодо класифікаційних ознак виділення СПА-об'єктів, технологій надання СПА-послуг, напрямів державного регулювання економічних відносин в рекреаційно-курортній та туристичній сферах. Розкриття їх змісту знайшло відображення в працях відомих вітчизняних вчених – М.В. Багорова, Я.І. Баркова, І.В. Бережної, Ю.М. Воробйова, П.І. Гаман, В.Ф. Данильчук, Л.І. Дідківської, Л.І. Дмитриченко, Ю.З. Драчука, О.В. Єфремова, Л.О. Кобанець, О.В. Логвіної, В.І. Павлова Т.І. Ткаченко, а також зарубіжних вчених, серед яких N.J. Alen, L.A. Vole, D. Vuhalis, J.C. Henderson, E. Inskeep, A. Paraskevas, M. Yoop та інші. Однак незважаючи на чисельні дослідження, залишаються недостатньо розкритими сутність, значення використання інноваційних технологій у СПА-індустрії, застосування оптимізаційних моделей у функціонуванні СПА-об'єктів.

Відзначаємо, що сучасна концепція “СПА” сформувалася у США та країнах Західній Європі наприкінці 80-х - на початку 90-х років ХХ ст. Проте історія СПА-рекреації налічує понад два тисячоліття. За останні роки у світі відбулася справжня “СПА-революція”. Якщо до 90-х років поняття “СПА” у свідомості людей асоціювалося з групою фінансово недоступних елітних курортів в унікальних рекреаційних місцевостях світу, то нині СПА-оздоровлення стає дедалі популярним. У світовій практиці єдності у термінології СПА так і немає. Досягнення такої єдності визначено одним із завдань на найближче майбутнє *Global Spa Summit* (Всесвітнім СПА Саммітом), який відбувся у Балі (Індонезія) у 2011 році.

СПА - це спосіб відновлення гармонії духу й тіла шляхом водних купелей та пов'язаних із ними оздоровчих заходів; це комплекс процедур для оздоровлення всього організму з використанням води (звичайної прісної, а також мінеральної і морської), мінеральних солей, мінеральних і торфових

грязей, морських водоростей і преформованих препаратів [2, с.38]. Сьогодні СПА - це високотехнологічні оздоровчі центри, де застосовуються як прості фізіотерапевтичні процедури, так і сучасні методи оздоровлення.

Походження терміну СПА ще однозначно не в'яшено. Найбільшою популярністю користуються такі версії походження цього терміну, які пов'язані з різними містами та подіями. Перша версія заснована на тому, що СПА - це аббревіатура латинської фрази «sanitas pro aqua» - здоров'я через воду, яка належить імператору Нерону. Давньоримські курорти були приурочені до виходів на поверхню джерел термальних і мінеральних вод, що відображалось у їх назвах - "терме". У стародавні часи широко використовували різні водні процедури, перш за все бані та ванни, для лікування та профілактики багатьох захворювань [1, с. 25]. Чимало з тих прадавніх курортів у передгір'ях Аппенін процвітають до тепер як найпрестижніші у світі СПА-комплекси (Абано-Терме, Сан-Джуліано-Терме, Сан-Кашіано-Терме, Банї-ді-Кашіана, Монтекатіні-Терме, Монсуммано-Терме, Сан-Пелегріно-Терме, Сірміоне-Терме тощо).

СП - термін, який визначається в академічних словниках як «курорт або природне джерело термальної чи мінеральної води, яка застосовується для пиття та купання з метою оздоровлення і лікування різноманітних хвороб». За другою версією це слово є похідним від назви містечка Спа (Spa) провінції Льєж (Східна Бельгія). Місто Спа (Spa) відомо з часів Стародавнього Риму і згадується ще Плінієм Старшим. Лікувальне джерело Спа було винайдено заново у 1326 р. і досягло піку своєї популярності у 18-му сторіччі. Назва цього курорту склала основу «спа-терапії». У Спа до сих пір проводять міжнародні виставки, ярмарки спа-препаратів і мінеральних вод, наукові симпозиуми вчених-бальнеологів [7, с. 300].

У традиційному розумінні СПА - це комплекс оздоровчий, із використанням води: мінеральної, термальної, прісної, морської, процедур із морськими водоростями, лікувальними грязями, трав'яними настоями і концентратами. Філософія СПА намічає використання енергії та сили природних стихій. Вода - головна стихія СПА, лежить в основі таласо-процедур, різних типів ванн, басейнів та душових. Вода у формі льоду чи снігу знаходить своє застосування у кріотерапії, снігових кімнатах Вогонь - впливає на людину у вигляді підвищеної температури; у чистому вигляді ця стихія є базовою для саун і бань сухого типу (фінська, трав'яна, інфрачервона, сольова і т.д.). Сполучення води та вогню - комбінація із потужним ефектом синергії, що знайшла своє відображення у вологих типах бань та саун (римська, турецька та інші). Стихія Землі відіграє важливу роль у СПА: енергія каменів, лікувальних грязей, лікувальних трав активно використовується під час відвідування СПА-

центрів, релаксаріумів. Енергія повітря та сонця передається людині під час відвідування кімнати сонця, солярію, фітобочки і т.д.

Філософія *wellness* – це філософія процвітання у багатьох аспектах життя: фізичному, емоційному, духовному, ментальному, соціальному. *Spa&wellness* – це, у першу чергу, не лікування, а профілактика. Філософія *Spa&wellness* намічає не одноманітне вирішення конкретних проблем зі здоров'ям, а ведення способу життя, що підтримує фізичне та психічне здоров'я на високому рівні, завдяки СПА. Асортимент пропонованих *wellness*-послуг дуже широкий і застосовується в різних країнах по-різному. Так, в Америці філософію *wellness* використовують переважно у сферах фізичної культури та косметології. В Азії, паралельно зі східними культурами руху, найбільш помітно розвивається сектор *wellness*, що займається красою та доглядом за тілом. В Європі концепція *wellness* відіграє найбільш помітну роль в туризмі тих країн, де є численні термальні джерела та купальні курорти [6].

У 2011 р. Всесвітнім самітом СПА-індустрії був відкритий сайт *Spa Evidence.com*, який став першим світовим порталом, створеним для накопичення досліджень у сфері оздоровлення та СПА.

На початку ХХІ ст. триває структурно-функціональна диверсифікація СПА-бізнесу. Нині професійні СПА-Асоціації багатьох країн наголошують на тому, що СПА-індустрія має свої "національні особливості", і тому в кожній країні - свої критерії визначення типів СПА-об'єктів.

Використання тих чи інших природних факторів завжди відображає світогляд людей, що проживають у тому чи іншому клімато-географічному регіоні. Враховуючи спільність прагнення людей різних куточків планети до природних способів оздоровлення, існують соціальні та етнокультурні відмінності. Все це, у кінцевому результаті, підвищує привабливість рекреаційних і СПА-послуг. В США найчастіше це уїк-енд поза містом у СПА-центрі з водними і релакс-процедурами (*Day-SPA*), в Європі - традиції європейської натуропатії та косметичного сервісу, в Південно-Східній Азії - масаж, медитації, езотеричні ритуали.

СПА-курорт це санаторно-курортний комплекс, що реалізує концепцію СПА з індивідуальним підходом до пацієнта. Проведення оздоровчих фізіопрфілактичних програм в СПА повинно здійснюватися індивідуально з метою первинної профілактики: корекція чинників ризику, підвищення толерантності до фізичних і психічних навантажень, екологічних чинників; і вторинної профілактики: дія на функціональний стан організму. Головною відмінною рисою *класичних курортів SPA* є прихильність традиціям. У Європі існують давні традиції виробництва бальнеологічного устаткування, яке

виконується за медичними стандартами і може застосовуватися не лише для лікування, але і для оздоровчих і естетичних СПА-програм [6].

СПА-курорт переважно розташований у курортній зоні й пропонує клієнтам водну терапію, догляд за обличчям й тілом та інші СПА-послуги. Як доповнення можуть пропонуватися велнес- і холістичні програми, СПА- і дієтичне харчування. Можливі послуги з розміщення гостей. Основною організаційною формою СПА-курорту нині є Hotel Resort & SPA. Hotel SPA - це готельно-курортний комплекс, розташований у курортній місцевості, де використовуються природні лікувальні ресурси й функціонує центр SPA-рекреації; західний еквівалент вітчизняних санаторіїв з лікуванням, оснащених сучасним апаратним комплексом фізіотерапії та відповідно обладнаними SPA-процедурними кабінетами. На сьогодні найкращим в Україні прикладом курортних закладів цього типу є "Rixos-Прикарпаття" у Трускавці [4].

Кожен СПА-курорт намагається розробляти ексклюзивний продукт, чим вирізнятися серед інших. З 90-х років практично всі європейські оздоровчі (бальнеологічні) курорти перейшли на концепцію організації wellness-дозвілля. Поряд з традиційними клінічними курсами в них запроваджено інноваційні програми інтенсивної оздоровчо-відпочинкової SPA-релаксації (3-7 днів).

Геопросторова організація СПА-курортів у світі ускладнюється за рахунок відкриття нових курортних і клубних SPA-центрів. Проте осередки геопросторової організації СПА-рекреації становить мережа престижних оздоровчо-відпочинкових курортів, що стали популярними завдяки унікальним цілющим властивостям місцевих природних ресурсів: мінеральних чи термальних вод, грязей, клімату тощо. Це, зокрема, курорти Альпійського поясу Європи (Швейцарія, Австрія, Франція) та низько- і передгірні бальнеокурорти Італії, Німеччини, Чехії й Угорщини [3].

Дослідження демонструють, що у дорожчому ціновому сегменті перебувають австрійські та швейцарські курорти. В Австрії (курорти Бад Гаштайн, Бад Ішль) при готелях є спеціальні басейни з природною водою та радонові джерела, що сприятливо впливають на опорно-рухову систему. Швейцарія сторіччями спеціалізується на лікуванні легеневих захворювань. Чимало туристів лікуються в Ізраїлі та Туреччині - курорти на Мертвому морі та Кангалі спеціалізуються на шкірних захворюваннях [6].

У боротьбі за споживача курорти світу стали на шлях переорієнтації на геронтологічні цінності. Оздоровниці змушені диверсифікувати свій продукт, виходити на нові сегменти споживчого ринку і залучати додаткових клієнтів. Зберігаючи лікувальну функцію, провідні курорти світу урізноманітнюють

програму перебування пацієнтів, пропонують ширший вибір комплексів оздоровчих і відновлювальних послуг.

СПА-дестинації - курорти, на яких окрім традиційного медичного лікування, спрямованого на фізичну реабілітацію, пропонуються інші види індивідуально підготовлених програм. Формування СПА-дестинації відбувається завдяки специфічним природним ресурсам або унікальним лікувальним практикам, які забезпечують популярність країни серед користувачів СПА-послуг. Наприклад, аюрведичні процедури найбільше привабливі в Індії, таласотерапія - на морському узбережжі тощо [8].

Рейтинг найбільш привабливих СПА-дестинацій світу очолюють США, які започаткували цей напрям в 1992 році. В Європі визнаними лідерами є Великобританія, Німеччина (має найбільшу кількість СПА-об'єктів), Іспанія (поєднання ціни та якості). Лідерами в Південно-Східній Азії є Таїланд, Малайзія, ОАЕ, Саудівська Аравія (для них характерні індивідуальні дизайн-проекти). Туреччина, Єгипет розвивають СПА-центри за європейською або азійською традицією, для них характерна відсутність індивідуального стилю.

Останнім часом СПА-індустрія отримала значний розвиток в країнах Центральної та Східної Європи. Традиції використання термальних вод успішно розвиваються саме в Угорщині, де СПА-культура має двотисячорічну історію. Угорщина є однією з країн з найбагатшими геотермальними ресурсами в світі: 1289 термальних джерел, 39 лікувальних купалень, 5 лікувальних печер, 48 сертифікованих мінеральних та 133 лікувальних водних джерела, 4 поклади лікувальних грязей. Близько 300 термальних джерел використовуються для купання та близько 130 мінеральних та лікувальних джерел знаходиться в Будапешті. Інфраструктурний розвиток також є конкурентною перевагою країни: 62 СПА-готелі, 39 закладів з лікувальними ваннами, 13 санаторіїв, 385 поселень мають обладнанні купальні з лікувальною водою. З метою стандартизації СПА-послуг в 1992 році в Угорщині було створено професійну асоціацію Hungarian Baths Association, яка з 1998 року є постійним членом Європейської СПА Асоціації (ESPA) [6].

Угорський spa-центр Spirit hotel thermal spa є найкращим європейським курортом у категорії велнес-готелів, які функціонують на основі унікальної мінеральної води. Для курорту «унікальною» є шарварська лікувальна вода. Спа-курорт Угорщини охоплює величезний комплекс басейнів, водних атракціонів, рукотворних водопадів з мінеральною водою, комплекс «Острів саун», у якому представлені лазні та сауни різних народів, джакузі, тренажерні зали. Але родзинка Spirit hotel thermal spa – це 22 міні spa-салони, в яких під час

проведення спа-процедур також використовується лікувальна вода Шарвара. *Розташування центру:* Шарвар розташоване у 214 кілометрів від Будапешта.

Найспортивніший курорт Les suites de la potiniere - це 600 кілометрів лижних трас у близькості від готелю, СПА-центр «OMNISENS» для відпочинку після активного спортивного дня. Особливий акцент у СПА-салонах центру роблять на масажі - їх тут нараховується 10 різновидів, включно з китайською рефлексотерапією, японським масажем шіацу, а також аюрведичним масажем з теплою кунжутною олією. *Розташування центру:* на території популярного французького гірськолижного курорту Куршавель.

Швейцарський курорт Leukerbad по праву вважається найбільш високогірним курортом Європи (розташований на висоті в 1500 метрів над рівнем моря). Він носить ще один титул - найбільший СПА-центр Європи. На курорті представлені водні процедури в термальних джерелах, а також маса всіляких СПА-процедур. Сутність «a nude bathing experience» полягає в тому, що відпочивальник проходить по черзі через одинадцять спеціальних кабінетів. *Розташування центру:* поблизу однойменного швейцарського містечка Лойкербад (200 кілометрів від Женеви).

СПА-курорт - The Grand Hotels Bad Ragaz - розташований у Східній Швейцарії, в 110 кілометрах від Цюриха. «Бад Рагац» - один з найвідоміших термальних курортів у Швейцарії. Лікують захворювання, пов'язані з опорно-руховим апаратом, серцево-судинною системою й порушеннями обміну речовин. В spa-центрі готелю Bad Ragaz можна насолодитися дуже популярним масажем «ломи-ломи нуї» - він зародився на Гавайських островах близько 4000 років. На курорті пропонують процедури винотерапії, що дозволяють поліпшити кровообіг, позбутися від стресу.

The Gleneagles Hotel - легендарний п'ятизірковий готель, якому належить 350 гектарів землі, перебуває в графстві Пертшир (Шотландія). Тут завжди в розпорядженні відпочиваючий гольф, верхівкова їзда й соколине полювання. В СПА-центрі пропонують численні програми ароматерапії, різні види масажу за допомогою теплих каменів, процедури по детоксикації організму, а також велику лінію оздоровчих програм, розроблених спеціально для чоловіків [6].

Міжнародні експерти відмічають стабільну позитивну динаміку розвитку СПА-індустрії в Індії, завдяки поєднанню традиційних індійських практик цілісного відновлення, природних ресурсів та на фоні нової державної політики, розвитку інфраструктури, інноваційними підходами в професійній підготовці кадрів. За прогнозами Індія - найбільш багатообіцяюча територія для СПА-операторів при обслуговуванні середнього класу. Сучасний

SPA&Wellness сектор інтегрується в індійську культуру через практики зцілення.

Одним із розкішних СПА-курортів світу називають The Twelve Apostles («Дванадцять апостолів»), що розташований на березі Атлантичного океану, недалеко від Кейптауна. Цей курорт є одним з найкращих в Африці й на Близькому Сході. Особливо варто відзначити СПА-програми, які пропонуються відпочиваючим. У догляді за шкірою тут використовують різні екстракти рослин і мінерали, що зустрічаються тільки в цій частині африканського континенту. Деякі СПА-кабінети розташовані на відкритому повітрі - це дозволяє сполучати догляд за собою з милуванням місцевою природою.

Сучасні СПА з метою привернення уваги більшої кількості клієнтів пристосовуються до відпочинку своїх гостей усією родиною, пропонуючи послуги для підлітків і дітей. Такими, наприклад, є «Nickelodeon Suites» та «Keylime Cove» у Флориді (США). У Bodywize Day Spa (Гонконг) дітей змалку привчають до йоги за допомогою історії та музики. Гавайський курорт Aulani пропонує батькам вивчити основи дитячого масажу під керівництвом професіоналів.

Важливим напрямком у СПА-індустрії є поєднання її із кулінарним туризмом. У даному випадку туристам, які відпочивають і оздоровлюються у СПА-готелях та курортах, пропонуються екскурсії із дегустацією до виноробень, мастер-класи по приготуванню вишуканих страв тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ветитнев А. М. Курортное дело: учеб. пособие / А.М. Ветитнев, Л.Б. Журавлена. - 2-е изд., стер. - М. : КНОРУС, 2007. - 528 с.
2. Кусков А.С. Курортология и оздоровительный туризм: учебное пособие / А.С. Кусков, О.В. Лыскова. - Ростов н/Д: Феникс, 2004. - 320 с.
3. Масляк П.О. Рекреация география: навч. посіб. для студентів і викладачів ВНЗ / П.О. Масляк. - К.: Знання, 2008. - 343 с.
4. Методика формування стратегій сталого соціально-економічного розвитку курортно-рекреаційних територій і туристичних центрів / О.Г. Гуліч, Л.С. Гришів, Н.М. Герасимчук Н.М. - Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2007. - 52 с.
5. Методология оценки рекреационных территорий : монография / В.Ф. Данильчук, Г.М. Алейникова, А.Я. Бонсуновская, С.Н. Голубничая. - Донецк : ДИТБ, 2003. – 197 с.
6. Никитина О. А. Приоритеты экономического развития регионального санаторно-курортного рынка [Електронний ресурс] / О.А. Никитина. - Режим доступу : www.gae.ru/fs/pdf72004/6/12.pdf.

7. Рутинський М. SPA-курорт як інноваційний тип рекреаційних закладів і суспільно-географічні тенденції розбудови мережі SPA-курортів у західному регіоні України / М.Рутинський // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. - 2008. - Вип. 24. - С. 298-306.
8. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н.В. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.

УДК 69.059.1

Нагорний М.В.

**к.т.н., доцент кафедри будівельного виробництва,
Сумський національний аграрний університет (СНАУ)**

Теліченко О.І.

**ст. викладач кафедри будівельного виробництва,
Сумський національний аграрний університет (СНАУ)**

АНАЛІЗ ПРИЧИН, ЩО ОБУМОВЛЮЮТЬ ОСАДКИ БУДІНКІВ З ЦЕГЛЯНИМИ НЕСУЧИМИ СТІНАМИ

У статті розглянуто способи контрольних випробувань натурних паль статичними вдавлюючими навантаженнями звичайним і прискореним методами з урахуванням досвіду їх виконання на будівництвах в Сумській області.

Ключові слова: пальові фундаменти, польові контрольні випробування паль, зразки ґрунту.

In the article the ways of control tests of field piles by static compression loads by the usual and accelerated methods are considered in view of experience of their performance on constructions in the Sumy region.

Key words: pile foundations, field control tests of piles, soil samples.

Дев'ятиповерховий 108-квартирний будинок в м. Суми по вул. Заливній, 29, побудований в 1990 році. Через три-чотири роки житловий будинок почав давати нерівномірні осадки.

Порушення норм були допущені при проектуванні і будівництві будинку. При проектуванні використовувалися неякісні карти геології. Геологічні вишукування були проведені, коли вже будівництво почалося.

Ще більше порушень допущено при будівництві.



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>